

2. Давидюк В. Етносоціальний портрет поліщука: художня та наукова парадигми. *Концепції і реценції*. Луцьк: ПВД «Твердиня», 2007. С. 202–214.
3. Зелененька І. А., Нечипоренко В. В. Образотворчий потенціал порівнянь у романі В. Лиса «Століття Якова». *Results of modern scientific research and development. Research and development. Proceedings of I International Scientific and Practical Conference Madrid, Spain. 2021. С.429-435.*
4. Лис В. Століття Якова. Передм. О. Забужко. Направду добра книжка. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2010. 240 с. С. 5–6.
5. Поліщук Я. Ревізії пам'яті: літературна критика. Луцьк: ПВД «Твердиня», 2011. С. 87–96.

Мирослава Мартинюк
Наук. керівник – к. філол. н., доц. Крупка В. П

ОБРАЗ ДІДА В ПОЕЗІЇ ШІСТДЕСЯТНИКІВ

Анотація. У статті досліджено художню своєрідність образу діда-трудівника в поезії шістдесятників і зацентовано на реалізації цього образу в аспекті традиційної національно-філософської поезетики як у світоглядному, так і мистецькому світовираженні.

Ключові слова: шістдесятники, традиція, ліричний герой, образ діда, людинолюбство.

Annotation. The article examines the artistic originality of the image of the grandfather-worker in the poetry of the Sixties and focuses on the realization of this image in the aspect of traditional national and philosophical poetics in both worldview and artistic expression.

Keywords: the Sixtiers, tradition, lyrical hero, the image of a grandfather, humanity.

Шістдесятники є справжніми майстрами у відображенні людських настроїв і переживань, оскільки в основі їхніх світоглядних засад людинолюбство займає чільне місце. У своїй творчості вони осмислюють буття народу і людини, глибоко розкриваючи її внутрішній світ, думки і прагнення своїх предків і сучасників. Тому в

поетичному доробку митців слова спостерігаємо широку палітру образів, що репрезентують зміну культу особи на культ особистості. Це образи матері, батька, діда й баби, які вкорінені у свідомості українців як архетипні.

Образна палітра поетичної творчості шістдесятників була об'єктом досліджень багатьох літературознавців: О. Деркачової, О. Діброви, С. Єрмоленко, І. Зелененької, В. Крупки, Л. Сеника та ін. Але вважаємо, що саме образ діда як носія національної свідомості й виразника зв'язку роду все ж таки залишається поза увагою науковців, що і зумовлює актуальність нашого дослідження.

Метою статті є простежити художню реалізацію образу діда в поезії шістдесятників.

Для вітчизняної літератури характерним є образ людини похилого віку, змальований з теплом і повагою, що безпосередньо пов'язано з українською ментальністю. Шістдесятники також не оминули його, адже, як слушно зауважує В. Крупка, «однією із світоглядних засад шістдесятництва є сакральне сприйняття історичної пам'яті як оберегів нації» [Крупка 2011: 72]. А, як відомо, цей образ митцями почасти сприймається як уособлення духу минулого, єдності минувшини та сучасності.

Образ діда, народнопоетичний за своєю природою, у поезіях шістдесятників позначений своєрідністю авторської манери, тому набуває найрізноманітніших проблемно-тематичних виражень. Так, у поезіях В. Симоненка він має виразно автобіографічний характер. Варто зауважити, що передумовою для появи у його поезотворчості означеного образу є сторінки з власної біографії. Письменник виріс без батька, а поки матір важко працювала, малого Василька доглядали бабуся з дідусем, що і породило у поета любов до рідних стареньких, зокрема діда, якому і присвятив чималу частину творчого доробку.

Про відсутність батька та дідусеве виховання Василь Симоненко написав у одній зі своїх поезій – «З дитинства»: «*В мене була лиш мати, / Та був іще сивий дід, – / Нікому не мовив «тату» / І вірив, що так і слід*» (В. Симоненко, с. 71).

Коли Василеві було 14 років, дід Федір відійшов у засвіти. Свої переживання митець вилив у поезію «Дід умер», що стала, за словами літературознавиці А. Горнятко-Шумилович, своєрідним «реквіємом по старій, близькій серцю людині» [Горнятко-Шумилович 2016: 394].

Початок поезії – короткий, але щемкий підсумок дідового життя: «*От і все. Поховали старезного діда...*» (В. Симоненко, с. 17). У цих

словах прощання зі щоденними клопотами, безповоротність людського життя та неминучість смерті викликані втратою, що також підтверджує наявність екзистенційних мотивів у філософсько-естетичній парадигмі художнього світу письменника.

В. Симоненко береже пам'ять про діда, який замінив йому батька, плекав у хлопцеві найкращі людські чесноти та виховував пошану до рідної землі, але який «...*вже не встане / І ранком не піде / Із косою на гору круту / І не стане мантачкою тишу будити...*» (В. Симоненко, с. 17). Проте ліричний герой Симоненкової поезії впевнений, що «*Хай шалені гудуть над планетою весни, / Хай трава пнеться вгору крізь листя старе... / Я не вірю, що **дід** із могили воскресне, / але вірю, що ні – він увесь **не умре***» (В. Симоненко, с. 18). Пам'ять про найрідніших людей житиме у серці поета, даватиме йому наснагу для творення нових творів.

«*Вельможі пихаті і горді / Плетуть родоводів в'язь: / В одного – прапрадід став лордом, / В іншого – прадід князь*» (В. Симоненко, с. 18), – такими словами розпочинається поезія «Мій родовід». Обрамлена простотою і щирістю поетичної мови, вона знайомить читача з образом діда, селянина, вічного трудівника, змальованого з величезною вдячністю і теплом. Поет підкреслено шанобливо розповідає про своє селянське походження та з неабиякою гордістю акцентує на значенні дідової праці для майбутнього покоління, хоч і впевнений, що знайдуться ті, хто спогорда дивитимуться на чоловіка: «*Ви скорчите кисло пику, / Коли повідомлю вас, / Що **предок мій** споконвіку / Хліб сіяв і свині пас*» (В. Симоненко, с. 19). Та на противагу такому суворому твердженню Василь Симоненко виголошує: «*Мій **предок** вогнем і залізом / Титул собі добув...*» (В. Симоненко, с. 19). У такий спосіб утверджуючи думку про перевагу духовної краси та працьовитості над шляхетним походженням із притаманними авторові традиціоналізмом і правдивістю.

Особливе місце у змалюванні образу діда належить шістдесятнику Б. Олійнику. У авторській передмові до збірки «Шлях» поет писав: «Дякувати Богові, я не переступив друзів і недругів, не ухилився від громадського обов'язку, не витер чоботи об знамена, під якими наші прадіди, діди та батьки захистили нас від коричневої смерті». У цих словах вбачаємо проєкцію поетових переживань, спрямованих на осмислення власного життя, духовних орієнтирів та ставлення до предків – заступників, творців майбутнього для дітей, внуків, правнуків.

Зауважуємо, що Олійник-лірик почасти звертається до образів, пов'язаних з родиною, але образ діда звучить з особливою пошаною. У поезії «Затули мене крилом» він реалізується через світлі спомини про дитинство, про рідний поріг, який ліричний герой називає «дідівським» та до якого врешті-решт повертається: *«Поманило до гуртів. / На дідівські на пороги / Під зачовганий мотив / Про дитинство босоноге»* (Б. Олійник, с. 302).

Тему глибинного зв'язку поколінь простежуємо в поезії «Рух». Тут особливу роль у кристалізації образу діда відіграє співіснування з сакральним образом землі, виплеканої і вибореної: *«Не звойованій і не купленій, / Не позиченій під жалі, / А дідівською вірою скупаній. / На своїй-таки на землі»* (Б. Олійник, с. 406).

«Тож на коліна, праправнуки горді. / Перед дідами, / що в шалі походів / Не розтрусили на вибоях роду» (Б. Олійник, с. 439), – так синівськи автор звертається до сучасників у поезії «Доля», утверджуючи героїчний чин предків.

Особливим постає перед читачем образ діда в художніх текстах Івана Драча. Зокрема, із колоритом він виписаний у поезії «Дід Любименепокинь». Поету вдалося цікаво інтимізувати персонажа завдяки прямій авторській характеристиці: *«Зачучверілий. Запліснявілий»* та вказівкам на рід діяльності: *«Дід дивні трави назбирує, / Де правду кують зозулі»* (І. Драч, с. 24), *«Дід корінця трохи вділить, / Трохи-таки прибреше, / До нього, дивись, опівночі / Вже з пів району чеше»* (І. Драч, с. 24). Але головною загадкою, окрім химерного хобі, є невзаємна любов ліричного героя. За словами В. Базилевського, «йдеться про любов унікальну. Жертовну. Тому що слізьми діда плаче зламане життя» [Базилевський 2011: 3]. Тут в образі діда вбачаємо щирість, спорідненену з традиціями народного світосприймання, де важливу роль відіграє відбиток поетичної манери митця, якій характерна чуттєвість, мудра спостережливість, точність у відтворенні почуттів.

Отже, висновкуємо, що з-поміж споконвічних літературних образів, що побутували у творчості поетів шістдесятників, особливе місце займає образ діда. Описаний з ліризмом і ніжністю, зображений як хранитель історичної пам'яті народу, сіяч добра. Образ діда втілює народний невмирущий дух. Мотив пошани до предків у ліричних творах шістдесятників перегукується з мотивом звеличення духовної краси українського народу, збереженням національної ідентичності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базилевський В. Студія одного вірша «Дід любимененепокинь» Івана Драча. *Літературна Україна*. 2020. № 1–2. С. 17.
2. Горнятко-Шумилович А. Мотиви старості в творчості Василя Симоненка (нарис проблематики). *Slavica Wratislaviensia*. 2016. Т. 163. С. 389–400. URL: <https://wuwr.pl/swr/article/view/4344> (дата звернення: 30.01.2023).
3. Крупка В. Міфотворчий аспект агіографічних та християнських мотивів у поезії Володимира Забаштанського. *Науковий вісник УжНУ Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2011. № 26. С. 71–74. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/3945> (дата звернення: 30.01.2023).
4. Юаньпен Г. Дискурс шістдесятництва в українській літературно-художній періодиці: журнал «Дніпро»: дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01. Київ, 2021. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Но_Yuanpen/Dyskurs_shistdesiatnytstva_v_ukrainskii_literaturno-khudozhnii_periodytsi_zhurnal_Dnipro/ (дата звернення: 29.01.2023).

ДЖЕРЕЛА

1. Драч І. Крила: поезії. Харків: Фоліо, 2001. 78 с.
2. Олійник Б. Вибране: поезії, поеми. Київ: Етнос, 2009. 638 с.
3. Симоненко В. Лебеді материнства. Київ: Молодь, 1981. 343 с.
4. Симоненко В. У твоєму імені живу : поезії, оповідання, щоденник, записи, листи. 2-ге вид. Київ: Веселка, 2003. 382 с.

Марина Мерещук

Наук. керівник – к. філол. н. Зелененька І. А.

ГЕРОЇЧНИЙ МАНІФЕСТ ЮРІЯ ЛИПИ: «СВІТЛІСТЬ» ЯК ПРЕДТЕЧА «СУВОРОСТІ»

Анотація: у статті проаналізовано вплив ранньої поетичної творчості Юрія Липи з імпресіоністично-акварельною манерою письма на процес формування зрілого світогляду мистця-борця, на модерністський маніфест у проєкції від збірки «Світлість» до збірки «Суворість».